

Εκατό χρόνια από την ίδρυση του ΣΕΚΕ (ΚΚΕ)

Αναζητούμε την κομμουνιστική στρατηγική
στην εποχή μας, κρατώντας το νήμα των καλύτερων
στιγμών της ιστορίας του εργατικού κινήματος
στην Ελλάδα

της ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Editorial

Τον Νοέμβριο του 2018 συμπληρώθηκαν 100 χρόνια απ' την ίδρυση του ΣΕΚΕ (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας) από διάσπαρτες σοσιαλιστικές ομάδες. Ακολούθησε μια διαδρομή στενά συνυφασμένη με τη συγκρότηση και πολιτική δράση του εργατικού κινήματος. Άλλωστε, έχει πολιτική και συμβολική σημασία το γεγονός ότι και η ΓΣΕΕ ιδρύθηκε την ίδια χρονιά.

Τον Νοέμβριο του 1924, στο 3ο έκτακτο Συνέδριό του, το ΣΕΚΕ μετονομάστηκε σε ΚΚΕ και εντάχθηκε στη Κομμουνιστική Διεθνή.

Η εκατονταετηρίδα του ΚΚΕ αποτελεί πολύ σημαντικό ορόσημο για το εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα. Κυρίως, γιατί αποδεικνύει ότι η κομμουνιστική θεωρία και πολιτική παραμένουν ζωντανές στην ελληνική κοινωνία μέσα από αντιφατικές καμπές, νίκες και ήττες, ανόδους και καθόδους του κινήματος.

Στην εκατοντάχρονη πορεία του το κομμουνιστικό κίνημα με κύρια δύναμη το ΚΚΕ, μακράν όμως του να ταυτίζε-

ται μ' αυτό, δήλωσε παρόν από τις θέσεις της κομμουνιστικής προοπτικής σ' όλους τους κρίσιμους κόμβους της πορείας της ελληνικής κοινωνίας και του διεθνούς κινήματος.

Απ' την αρχή στο ΣΕΚΕ, υπό την επίδραση της νωπής Οκτωβριανής Επανάστασης, επικράτησε (όχι χωρίς διαπάλη και παλινωδίες) η επαναστατική αντίληψη και η εργατική τάξη εμφανίστηκε με τις δικές της θέσεις. Οι κομμουνιστικές ιδέες διείσδυσαν στο εργατικό κίνημα και συνέβαλαν αποφασιστικά στην ανάπτυξη και ριζοσπαστικοποίησή του. Απ' την αντιπολεμική στάση στη Μικρασιατική Εκστρατεία, την αντίσταση στη μεταξική δικτατορία, τα γράμματα του Ζαχαριάδη για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο, τη διπλή επανάσταση του '41-'49, την αγωνιστική στάση στη μετεμφυλιακή περίοδο των άγριων διώξεων, το σχηματισμό και τη μεγάλη άνοδο της ΕΔΑ λίγα χρόνια μετά τον Εμφύλιο, τα Ιουλιανά, το Πολυτεχνείο, τους αγώνες της μεταπολίτευσης, τα εξεγερτικά γεγονότα τον Δεκέμβριο

του 2008 και αυτά της μνημονιακής περιόδου (2010-2012), το κομμουνιστικό κίνημα με αυτοθυσία και ηρωικούς αγώνες, έδωσε ηχηρό «παρών».

Στην πορεία αυτή όμως, εκτός απ' τους αγώνες και τις θυσίες, υπήρξαν και λάθη και απαράδεκτοι συμβιβασμοί, όπως το Σύμφωνο του Λιβάνου, η Εθνική Κυβέρνηση, η Συμφωνία της Βάρκιζας, η συμμετοχή σε αστικές κυβερνήσεις (κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου το 1944, κυβέρνηση Μητσοτάκη το 1989, κυβέρνηση Ζολώτα το 1990).

Απ' την αντιφατική πορεία του κομμουνιστικού κινήματος εμπνέεται και το αφιέρωμα των *Τετραδίων του Μαρξισμού*.

Ζητούμενο δεν είναι η δικαίωση μιας (δήθεν) αναπόφευκτης ή «επιβεβλημένης» ήττας (αντίληψη του ουτοπικού-δυστοπικού κομμουνισμού). Ούτε βέβαια, η εργαλειακή, άκριτη δοξολογία, όπως οι επέτειοι του αστικού κράτους, η μεταφυσική πίστη στη νίκη του κομμουνισμού, η τεχνητή αισιοδοξία με τα νάματα του ηρωικού παρελθόντος.

Για μας ζητούμενο είναι ο κριτικός αναστοχασμός, που με την κριτική μελέτη της πορείας του κομμουνιστικού κινήματος, θα συγκροτεί μια σύγχρονη κομμουνιστική θεωρία, που θα υπερβαίνει τις θεωρητικές αναιπάρκειες του παρελθόντος και θα ανταποκρίνεται στη σύγχρονη πραγματικότητα.

Στο αφιέρωμά μας για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του ΣΕΚΕ, εστιάζουμε στο ερώτημα της διαχρονικής εξέλιξης των αντιλήψεων του ΚΚΕ σχετικά με το χαρακτήρα του ελληνικού καπιταλισμού, άρα και στο χαρακτήρα της επαναστατικής ανατροπής του και, συνεπώς, και της δέουσας στην εποχή μας επαναστατικής στρατηγικής και τακτικής, ασφαλώς όχι επειδή θεωρούμε το ΚΚΕ ή οποιονδήποτε άλλο κομμουνιστικό μηχανισμό «ιδιοκτήτη» του κομμουνιστικού κινήματος, αλλά κυρίως επειδή με τον πολιτικό όγκο και τη διαχρονική παρουσία του έχει σφραγίσει, θετικά και αρνητικά, την ύπαρξη και τη δράση του κομμουνιστικού και ταξικού εργατικού κινήματος. Η αναφορά σε άλλες

συνιστώσες του κομμουνιστικού κινήματος, με παγκόσμια εμβέλεια, όπως το τροτσικιστικό, το αναρχοκομμουνιστικό, το μαοϊκό και ποικίλα άλλα ρεύματα, δεν είναι αμελητέα, αλλά χρήζει συστηματικής και δημιουργικής μελέτης για να εμπλουτίζεται η σύγχρονη κομμουνιστική θεωρία και πολιτική. Ευελπιστούμε σε επόμενα τεύχη των *Τετραδίων Μαρξισμού* να φιλοξενήσουμε τέτοιες μελέτες.

Η μελέτη της αντίληψης του ΚΚΕ για τον καπιταλισμό και την επανάσταση και μελλοντικά και άλλων κομμουνιστικών και αριστερών προσεγγίσεων ανταποκρίνεται στη στοχοθεσία των *Τετραδίων Μαρξισμού* όπως εκτέθηκε στο πρώτο τεύχος μας: «[...] Με όπλο το μαρξισμό αναμετρίομαστε με την ιστορία του επαναστατικού κινήματος, τη δική μας ιστορία, το μεγαλείο και τις τραγικές πτυχές της, τον ηρωισμό των αγωνιστών, αλλά και τα τακτικά, στρατηγικά, θεωρητικά, πολιτικά και κινηματικά όρια-προβλήματα που οδήγησαν στον εκφυλισμό του κινήματος αυτού και στη συκοφάντηση του κομμουνισμού. Και αναμετρίομαστε γόνιμα, κριτικά και αυτοκριτικά, με ευαίσθητες τις κεραίες μας και με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον».

Ανατέμνοντας τη διαχρονική αντίληψη του ΚΚΕ για τον ελληνικό καπιταλισμό και, συνεπώς, την επί τη βάση αυτού αντίληψη του χαρακτήρα της επανάστασης, θεωρούμε ότι πρέπει να λαμβάνονται και να εκτιμώνται συγκεκριμένα (ιστορικά) πλήθος παραγόντων. Αυτοί καθορίζονται –πάντα σε τελευταία ανάλυση - απ' τη βασική αντίφαση (κεφαλαίου-εργασίας), αλλά με τη σχετική αυτοτέλειά τους αντεπιδρούν σ' αυτήν και ο ένας ή ο άλλος όρος ή μίγμα τους αποκτούν προτεραιότητα σε μια «στιγμή» της ταξικής πάλης: κράτος, κόμματα, κινήματα, διεθνείς σχέσεις, θεωρητική κατεύθυνση και επάρκεια αυτής, πολιτική βουλυσιαρχία, ρόλος προσωπικότητας, ακόμη και ψυχολογικοί και ηθικοί παράγοντες.

Η εμπειρία επιβεβαιώνει ότι έναν μονογραμμικό, αναγωγικό, αλλά έναν πολυπαραγοντικό τύπο καθοριστικών πα-

ραγόντων στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και της πολιτικής του ΚΚΕ και των άλλων αριστερών ριζοσπαστικών πολιτικών. Επί παραδείγματι: Δεν μπορεί να αγνοηθεί ότι το ΚΚΕ απ' την ίδρυσή του ως το 1989 επηρεαζόταν καθοριστικά (ωστόσο όχι απόλυτα και δουλικά, όπως σκόπιμα παρουσιάζεται) απ' τις πολιτικές επιλογές και θεωρητικές αναλύσεις του ΚΚΣΕ ή ότι η πολιτική προτεραιότητα σύμπτυξης αντιφασιστικού μετώπου απ' το 7ο Συνέδριο της ΚΔ έγινε σε μεγάλο βαθμό χάριν της επιβίωσης της ΕΣΣΔ και της επέκτασης της επιρροής της ή ότι η γραφειοκρατικοποίηση των ΚΚ της Γ' Διεθνούς απέκλειε τη συμβολή τους στη συγκρότηση της θεωρίας και της πολιτικής. Παράλληλα ωστόσο με αυτά υπήρξε και η περίπτωση του Παντελή Πουλιόπουλου, που απέρριψε τη λογική των σταδίων που διατυπώθηκε το 1934 απ' το ΚΚΕ και ακόμη περισσότερο οι επαναστάσεις στην Κίνα, Γιουγκοσλαβία, Αλβανία που δεν υιοθέτησαν τη λαϊκομετωπική στρατηγική. Δεν έλειψαν επίσης και βολонταριστικές «στιγμές-φάσεις», όπως το «παρά πόδα» του Ν. Ζαχαριάδη μετά τη λήξη του Εμφυλίου, εν μέσω των θηριωδιών του μετεμφυλιακού κράτους και παρακράτους.

Ως κυρίαρχο σχήμα ερμηνείας του ελληνικού καπιταλισμού, ο οικονομισμός επιβάλλεται στη γραμμή του ΚΚΕ το 1934 με απόφαση της 6ης Ολομέλειας

της ΚΕ και επιβεβαιώνεται απ' τις αποφάσεις του 6ου Συνεδρίου του ΚΚΕ το 1935. Μέχρι την 6η Ολομέλεια, το ΚΚΕ θεωρούσε την Ελλάδα χώρα καπιταλιστική ώριμη για σοσιαλιστική επανάσταση. Το ΚΚΕ, ακολουθώντας την κατεύθυνση που χάραξε το 6ο Συνέδριο της ΚΔ, κατατάσσει την Ελλάδα στον τύπο των χωρών με μέσο επίπεδο ανάπτυξης του καπιταλισμού, στις οποίες, γι' αυτό το λόγο, «η επικείμενη επανάσταση των εργατών και αγροτών στην Ελλάδα θα έχει αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα με τάσεις γρήγορης μετατροπής σε προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση». Αυτή η τοποθέτηση αγνοούσε την τοποθέτηση του Λένιν ότι, παρά την ύπαρξη πέντε τρόπων παραγωγής στη Ρωσία, η επικείμενη επανάσταση έπρεπε να είναι σοσιαλιστική και όχι μεταβατική εργατο-αγροτική, όπως το 1905, γιατί ο καπιταλισμός είχε την κυρίαρχη δυναμική που οδηγούσε στην εντατική και εκτατική ανάπτυξη μονοπωλίων και στην ύπαρξη σημαντικής και συγκεντρωμένης εργατικής τάξης στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Παρά την κυριαρχία του οικονομισμού, αυτή η αλλαγή πλεύσης είχε και πολιτικούς λόγους, που υπηρετούσαν την ανάγκη θωράκισης της ΕΣΣΔ. Μετά την ήττα του επαναστατικού κύματος που ακολούθησε την Οκτωβριανή Επανάσταση, ιδίως στη Γερμανία, η ηγεσία της ΕΣΣΔ δεν ευνοούσε επαναστατικές ρήξεις στη

Δύση, που μπορεί να δημιουργούσαν κινδύνους για την ίδια την ΕΣΣΔ.

Στο 7ο Συνέδριο της ΚΔ, στη μεθοδολογία καθορισμού στρατηγικής-τακτικής είναι ο πολιτικός καθορισμός που έχει προτεραιότητα έναντι του οικονομικού. Ο ρόλος της οικονομίας αναλύεται ουσιαστικά μέσω της εκτίμησης για τη διάρθρωση της αστικής τάξης και τις αντιθέσεις εντός της. Τη μεγάλη ανάπτυξη των μέσων παραγωγής καρπώνεται η ολιγαρχία «μια χούφτα μονοπώλια», όπως έλεγε ο Γ. Ντιμιτρόφ, που υιοθετούν μίαν υπεραντιδραστική πολιτική και πατριόφρονες τις φασιστικές ακροδεξιές δυνάμεις. Στο ίδιο σχήμα, υποτίθεται, ατεκμηρίωτα, ότι η «μη μονοπωλιακή αστική τάξη» αντιτίθεται στην αντιδραστική κορυφή. Εξαιτίας αυτής της αντίθεσης μπορεί ακόμη και να συνεργαστεί πολιτικά με την εργατική τάξη, τουλάχιστον τα πιο προοδευτικά τμήματά της ή και να τηρήσει ουδέτερη στάση. Το 7ο Συνέδριο της ΚΔ το 1935 καθόρισε ως κύριο κίνδυνο τον φασισμό και τον πόλεμο και ως πρωταρχικό καθήκον για το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα την πάλη κατά του φασισμού με τη συσπείρωση όλων των αντιφασιστικών δυνάμεων. Αφού η κοινωνική βάση του φασισμού ορίστηκε η αντιδραστική ολιγαρχία του χρηματιστικού κεφαλαίου, η θέση αυτή οδήγούσε στη συμμαχία την πλειοψηφία της εργατικής τάξης και με αστικοδημοκρατικές πολιτικές δυνάμεις. Η πολιτική που εισήγαγε το 7ο Συνέδριο της ΚΔ είναι η πολιτική του «λαϊκού μετώπου», που υιοθέτησε και το ΚΚΕ. Το 7ο Συνέδριο της ΚΔ επεξεργάστηκε τη στρατηγική του λαϊκού μετώπου σε μια παραλλαγή της θεωρίας των σταδίων, όπως και το 6ο Συνέδριο, χρησιμοποιώντας όμως άλλη μεθοδολογία και κριτήρια. Στο 6^ο Συνέδριο χρησιμοποιήθηκε ως μεθοδολογικό κριτήριο ο βαθμός ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων. Σ' αυτήν την οικονομίστικη βάση εδραιώθηκε η στρατηγική των δύο επαναστάσεων, της αστικοδημοκρατικής, που γρήγορα θα μετεξελισσόταν σε σοσιαλιστική. Στο 7^ο Συνέδριο, στον καθορισμό της στρατηγικής-τακτικής ο

οικονομικός παράγοντας περιορίστηκε στην ανάδειξη της πανίσχυρης και αντιδραστικής κορυφής των μονοπωλίων ως κύριου εχθρού. Δεν υπάρχει ο ακραίος οικονομισμός του 6ου Συνεδρίου, αφού η αντιμετώπιση αυτού του κύριου εχθρού θεωρήθηκε το πρωταρχικό καθήκον όλων των κομμουνιστικών κομμάτων ως πρώτο στάδιο για το σοσιαλισμό, ανεξάρτητα απ' το οικονομικό επίπεδο της χώρας τους.

Η στρατηγική του λαϊκού μετώπου θεωρήθηκε εφαρμοστέα τόσο στην ανεπτυγμένη Γαλλία, όσο και στη μέση ανάπτυξη Ελλάδα. Επιπλέον, στο πρώτο στάδιο το 7ο Συνέδριο πρόβλεπε συμμαχία με την πλειοψηφία της αστικής τάξης, που αυθαίρετα τη θεωρούσε αντιφασιστική, ενώ στο 6ο Συνέδριο κινήτρια δύναμη της επανάστασης θεωρούνταν η εργοαγροτική συμμαχία. Μ' αυτή τη λαϊκομετωπική στρατηγική, επόμενο ήταν να υποβαθμιστεί και να ετεροχρονιστεί (και στην πράξη να εγκαταλειφθεί) η έννοια της επανάστασης (η αστικοδημοκρατική επανάσταση του 6ου), ενώ και η έννοια της δικτατορίας του προλεταριάτου και της αγροτιάς αντικαταστάθηκε απλώς απ' την κυβέρνηση του λαϊκού αντιφασιστικού μετώπου. Είναι αναγκαίο στην πορεία προς τον σοσιαλισμό να προσδιορίζονται τα προβλήματα που δημιουργεί η κίνηση της βασικής αντίφασης. Η λύση τους όμως πρέπει να συνδέεται και να ευκολύνει την επανάσταση και την προσέγγισή της. Ωστόσο, στη στρατηγική του λαϊκού μετώπου η αντιμετώπιση του φασισμού ως κύριου εχθρού της συγκυρίας συνδέθηκε με τη συμμαχία προλεταριάτου και αστικής τάξης, συμμαχία που απ' τη σύνθεσή της απέκλειε την επανάσταση. Η επιλογή αυτής της συμμαχίας ως τρόπου αντιμετώπισης του φασισμού ήταν πολιτική επιλογή της ηγεσίας της ΕΣΣΔ, που επικριόταν ως μια συνασπίσει ένα παγκόσμιο αντιφασιστικό μέτωπο με πυλώνες ακόμα και τα κυρίαρχα ιμπεριαλιστικά κράτη, χάριν της ασφάλειάς της και της επιρροής της, πράγμα που επιβεβαιώνει εν προκειμένω την προτεραιότητα της πολιτικής. Αλλά ποιας πολιτικής;

Τα ολέθρια αποτελέσματα αυτής της τακτικής προέκυψαν σύντομα. Το 1936 το ΚΚΕ επικείρθηκε να συμβάλει στη λύση της κρίσης του πολιτικού συστήματος σπρίζοντας κοινοβουλευτικά το κόμμα των Φιλελευθέρων για να σχηματίσει κυβέρνηση (Σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα). Η ίδια πολιτική οδήγησε το ΚΚΕ και το ΕΑΜ στις συμφωνίες Λιβάνου και Καζέρτας και στην κυβέρνηση «εθνικής ενότητας» με τα γνωστά αποτελέσματα.

Μεταπολεμικά, παρεμφερώς προς το αντιφασιστικό λαϊκό μέτωπο, προτάσσεται η αντιμονοπωλιακή στρατηγική-τακτική. Ο οικονομισμός είναι παρών με την αντίστοιχη διάρθρωση του κεφαλαίου σε μονοπωλιακή κορυφή και στη μη μονοπωλιακή αστική τάξη. Αυθαίρετα, θεωρείται ότι τμήμα της μη μονοπωλιακής αστικής τάξης μπορεί να υποστηρίξει την εργατική τάξη ή τουλάχιστον να επιδείξει ανοχή. Χρησιμοποιείται το σχήμα της «επαναστατικής» διαδικασίας των δύο σταδίων. Στην πραγματικότητα η επανάσταση και η κρατική εξουσία απεμπολούνται έμμεσα. Κυρίαρχο όργανο θεωρείται ο σχηματισμός κυβέρνησης με αστικοκοινοβουλευτικές διαδικασίες, που θ' αποτελέσει τον βασικό μοχλό της «επαναστατικής διαδικασίας» με ορισμένους μετασχηματισμούς της σύνθεσης και της πολιτικής της. Το ΚΚΕ στο 11ο Συνέδριό του όρισε ως τακτικό στόχο την «πραγματική αλλαγή» με κορμό το ΠΑΣΟΚ, στην οποία θα συμμετείχε και θα στήριζε το ΚΚΕ. Η κυβέρνηση αυτή, υπό όρους, θα μετασχηματιζόταν σε κράτος της αντιμονοπωλιακής-σοσιαλιστικής επαναστατικής διαδικασίας. Στην ίδια περίοδο, και έχει σημασία να υπογραμμιστεί, σ' αυτή τη λογική συγκροτήθηκε η κυβέρνηση Σοσιαλιστών-Κομμουνιστών στην υπερανπτυγμένη καπιταλιστικά Γαλλία το 1981 υπό τον Μιτεράν.

Σημειώνεται ότι η εξέλιξη των θέσεων του ΚΚΕ πάνω σε αυτά τα ζητήματα εξετάζονται σε συνδυασμό με την επίδραση και την έκφρασή τους μέσω και μετωπικών σχηματισμών ευρύτερου χαρακτήρα όπως το ΕΑΜ και μεταπολεμικά η ΕΔΑ.

Το ΚΚΕ σε μια αυτοκριτική της στρατηγικής και τακτικής των σταδίων που οδήγησε στην ήττα του '44 δαιμονοποιεί σήμερα ως λαθεμένα κριτήρια για τον προσδιορισμό του χαρακτήρα της επανάστασης τον οικονομισμό και τη θεωρία των σταδίων: «Η ανάδειξη στο Διεθνές Κομμουνιστικό Κίνημα, για μεγάλο διάστημα, λαθεμένων κριτηρίων για τον προσδιορισμό του χαρακτήρα της επανάστασης, όπως το χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων μιας καπιταλιστικής χώρας [...] οδήγησαν στη στρατηγική των σταδίων, της διεκδίκησης μιας ουτοπικής ενδιάμεσης εξουσίας, μεταξύ της αστικής και της εργατικής και της στήριξης στο σχηματισμό κυβέρνησης στο έδαφος του καπιταλισμού» (ΚΕ του ΚΚΕ, 2018 α:11-12). Ορθώς η αυτοκριτική του ΚΚΕ αναδεικνύει το λάθος των κριτηρίων του οικονομισμού και της σταδιολογίας για το χαρακτήρα της επανάστασης με τις εξής όμως αιρέσεις: Ο οικονομισμός κυρίως αφορά το 6ο Συνέδριο της ΚΔ και την 6η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ με την απολυτοποίηση του επιπέδου των παραγωγικών δυνάμεων, όχι και τη λαϊκομετωπική στρατηγική που αφορούσε και τις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες (Γαλλία) και τις ενδιάμεσα ανεπτυγμένες (Ελλάδα), ενώ και το αντιμονοπωλιακό-αντιιμπεριαλιστικό σχήμα αφορούσε γενικώς τις καπιταλιστικές κοινωνίες. Ορθή και η κριτική απόρριψη της θεωρίας των σταδίων για τη δυνατότητα-αναγκαιότητα μιας «ενδιάμεσης εξουσίας», απουσιάζει όμως η σύνδεση αυτής της θεωρίας με την πολιτική που την επινοεί και τη χρησιμοποιεί.

Στη στρατηγική του λαϊκού και του αντιμονοπωλιακού μετώπου ο οικονομισμός εκδηλώνεται με τον καθορισμό της ενδοαστικής αντίθεσης (μονοπωλιακή-μη μονοπωλιακή αστική τάξη) ουσιαστικά ως κύρια αντίθεση του συστήματος, που συσπειρώνει αστικές και εργατικές δυνάμεις σε ενιαίο μέτωπο. Η δε θεωρία των σταδίων δεν αποτελεί επιστημονική πρόσληψη της πραγματικότητας, αλλά εσφαλμένη ή και εργαλειακή ανάγνωσή της, που

υπηρετεί μια συγκεκριμένη πολιτική. Η θεωρία αυτή εμπνεόταν σημαντικά απ' την ανάγκη της ΕΣΣΔ να θωρακιστεί απ' την ιμπεριαλιστική περικύκλωση και όχι να προωθήσει την παγκόσμια επανάσταση. Μετά τον Β' ΠΠ έδινε προτεραιότητα στη διατήρηση του status quo και της «ειρηνικής συνύπαρξης» στην Ευρώπη. Γι' αυτό, ευνοούσε τη συμμαχία των κομμουνιστικών κομμάτων με «προοδευτικές» αστικές δυνάμεις σε διαχειριστικές πολιτικές. Αλλά και οι γραφειοκρατικοποιημένες ηγεσίες των κομμουνιστικών κομμάτων μετά την ήττα των οκτωβριανών επαναστατικών κινήσεων και των κινήσεων του Β' ΠΠ (γαλλικού, ιταλικού, ελληνικού) είχαν οδηγηθεί σε μια λογική κοινωνικής αλλαγής σε συνεργασία ή με την ανοχή τμημάτων της αστικής τάξης, διατηρώντας –όσοι διατηρούσαν–, λεκτικά την αναφορά στην επανάσταση και τη δικτατορία του προλεταριάτου.

Ο οικονομισμός, στις διάφορες αποχρώσεις του και η σύνδεση με τη σταδιολογία υπέτασσε τη στρατηγική στη τακτική, αφού οι προκαταρκτικές επιλογές του (συγκυβέρνηση με αστικές δυνάμεις) απέκλειαν την επανάσταση. Υπάρχει και ένα είδος οικονομικού και πολιτικού φετιχισμού που θεοποιεί τις μεταρρυθμίσεις, θεωρεί δυνατή τη διαρκή συσσώρευσή τους, η οποία οδηγεί στον «σοσιαλιστικό» μετασχηματισμό χωρίς επανάσταση, αλλά και χωρίς, βέβαια, επαναστατική τακτική, αφού η τακτική αυτή οδηγεί στον εκσυγχρονισμό του καπιταλιστικού συστήματος και όχι στην επαναστατική ανατροπή του. Μάλιστα, αυτή η τακτική επιχειρεί να εμφανιστεί ως ριζοσπαστική και ευθέως συνδεδεμένη με το σοσιαλισμό, αφού καταργεί τα ενδιάμεσα στάδια. Αυτό το ρεύμα με τη μορφή του ευρωκομμουνισμού οδηγήθηκε σε συνεργασία ακόμη και με συντηρητικές αστικές δυνάμεις, όπως το ΙΚΚ που στήριξε την κυβέρνηση των Χριστιανοδημοκρατών και το ΚΚΕ εσ. με την τακτική της ΕΑΔΕ, που επιχειρούσε να συσπειρώσει όλες τις μη φιλοδικτατορικές πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα.

Η άρνηση της θεωρίας των σταδίων δεν συνεπάγεται αυτόματα μια επαναστατική στρατηγική-τακτική, όπως είναι εμφανές απ' το ρεύμα του ευρωκομμουνισμού, που ανάγεται στην μπερυσταϊνική εκδοχή «σοσιαλισμού» της Β' Διεθνούς.

Η μη συνεπαγωγή της επανάστασης απ' την άρνηση της σταδιολογίας ισχύει και για το ΚΚΕ. Σε μια αυτοκριτική διαδικασία που άρχισε στο 15ο Συνέδριό του και ολοκληρώθηκε με το Πρόγραμμα που επεξεργάστηκε το 19ο Συνέδριό του (2013), το ΚΚΕ απέρριψε τη θεωρία των σταδίων, μετά από 79 χρόνια αποδοχής. Υιοθετεί ωστόσο αντί αυτών έναν «αριστερό οικονομισμό», αφού πρεσβεύει ότι η ανάπτυξη του καπιταλισμού και της βασικής αντίφασής του θα οδηγήσει, άγνωστο πώς, σ' επαναστατική κατάσταση, χωρίς τη συμβολή αποφασιστικών ταξικών αγώνων στην έκρηξή της και επεξεργασμένης επαναστατικής τακτικής. Αλλά κι αν προκύψει, έστω με ένα τυχαίο τρόπο, επαναστατική κατάσταση αυτής της μορφής, το κρίσιμο ερώτημα είναι χωρίς επαναστατική τακτική και κλιμάκωσή της στα μέτωπα της ταξικής πάλης πάνω σε συγκεκριμένους κόμβους της εργατικής πολιτικής και της διπάλης της με την αστική τάξη, πώς αλήθεια θα έχει συγκροτηθεί εκείνο το πολιτικό υποκείμενο, κομμουνιστικό κόμμα και ευρύτερο αντικαπιταλιστικό μέτωπο, ικανό να αξιοποιήσει της επαναστατικής κατάσταση για τη νίκη της επανάστασης;

Στο αφιέρωμα για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του ΣΕΚΕ, σύμφωνα και με το χαρακτήρα του περιοδικού, φιλοδοξούμε να προαγάγουμε τη θεωρητική και ερευνητική ενασχόληση με την ιστορική διαδρομή του κομμουνιστικού κινήματος στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια της οποίας το ΚΚΕ διαδραμάτισε δεσπόζοντα ρόλο, με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει και για το εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα σήμερα.

Ταυτόχρονα, φιλοξενούμε σε χωριστό αφιέρωμα παρεμβάσεις που αφορούν τη διαδρομή του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος, με επισημάνσεις σημαντικών όψεων και σταθμών του. **T**